

HIRSIZLIK SUÇU FAİLLERİNİN SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ: ELAZIĞ ÖRNEĞİ¹

Social, Economic and Cultural Characteristics of Thieves: The Case of Elazığ

Yelda SEVİM*
Yunus SOYASLAN**

Özet

Bu araştırmanın amacı, Elazığ ilindeki hırsızlık suçu faillerinin sosyal ekonomik ve kültürel özelliklerinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla, hırsızlık suçlularına ait sosyal, ekonomik ve kültürel değişkenler incelenmiştir. Cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, memleketi, ikamet adresi, gelir durumu, meslek, aile yapısı, arkadaş grubu, alkol ve uyuşturucu kullanma, göç etme, suç geçmişi, bu değişkenlerden bazılarıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre, hırsızlık suçları genellikle erkekler tarafından işlenmektedir. Hırsızlık suçlularının yaşları 16-23 yaş arasındadır. Hırsızlık suçlularının ve ailelerinin eğitim seviyesi düşüktür. Hırsızlık suçluları genellikle bekâr, işsiz veya düşük seviyeli işlerle uğraşan ve alt sınıf üyelerindedir. Hırsızlık suçlularının kardeşlerinin ve arkadaşlarının suç kayıtları olduğu da görülmüş ve bunlar özellikle hırsızlık suçlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Hırsızlık, Hırsızlık Suçluları, Hırsızlık Suçlularının Özellikleri.

Abstract

The aim of this research is to find out social, economic and cultural characteristic of theft offenders in Elazığ. To reach this aim, this study analyses social, economic and cultural variables in relation to theft offenders. Some of these variables are as follows: gender, age, education level, birthplace, resident

¹ Bu makale 2008 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Yunus Soyaslan tarafından hazırlanan “Bir Sapma Türü Olarak Hırsızlık Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Örneği” isimli yayımlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Yrd.Doç.Dr., Fırat Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Elazığ.

** Emniyet Amiri, Elazığ Emniyet Müdürlüğü, Asayiş Şube Müdürlüğü, Elazığ.

PBD, 11 (3) 2009, ss.23-41

location, income, occupation, the family structure, peer and friend group structure, drug and alcohol addiction, migration, criminal career, etc. According to the results of this research, most of the theft offences are committed by male. Theft offenders' ages are between 16-23. Education levels of theft offenders and their families are low. Theft offenders are generally unmarried, unemployed or occupiers of the lower status occupations and members of lower class. Theft offenders' brother and friends have criminal record which is especially theft offences.

Key Words: Theft, Theft Offender, Characteristic of Theft Offender.

Giriş

Bu makale, bir saha çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmamızın konusunu adından da anlaşılacağı üzere bir suç türü olan hırsızlık olgusu oluşturmaktadır. Bir suç türü olan hırsızlık olgusu ile ilgili olarak, Elazığ ili şehir merkezi polis sorumluluk alanında, polis birimlerince hırsızlık suçlarından dolayı yakalanarak, haklarında adli işlem yapılan kişilerin sosyal ekonomik ve kültürel özelliklerinin, Elazığ ilinde ve Türkiye'de en çok işlenen suçlardan olan hırsızlık suçlarını işlemelerine hangi oranda ve nasıl etkilerde bulunduğunu araştırmak ve konunun çözümü için önerilerde bulunmak bu araştırmanın amacıdır.

Toplumsal sorunlardan olan suç, sosyolojik açıdan incelenmesi gerektiği gibi her suç türü de kendi içerisinde sosyolojik açıdan incelenmelidir. Adam öldürme suçuna neden olan sosyolojik etkenler farklı iken hırsızlık suçu ile ilgili etkenler farklılık arz edebilir. Bundan dolayı özellik arz eden suçların ayrı ayrı sosyolojik açıdan incelenmesi bu toplumsal sorun için üretilebilecek çözüm önerileri için önemlidir.

Suçluluğun neden bazı sosyal yapılarda diğerlerinden daha sık işlendiği, hangi sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarda, hangi tür sosyal ilişkilerin hâkim olduğu yapılarda suçluluğun arttığı ya da azaldığı, kısaca sosyal yapı içinde kişileri suça iten nedenler ancak bu konuyu kapsayan detaylı bilimsel analizlerin periyodik olarak yapılması ile büyük ölçüde açığa çıkartılabilir. Hızlı bir değişme süreci yaşayan toplumumuzda, suç probleminin bilimsel yönden incelenmesi ve suça neden olan etkenlerin belirlenmesi en azından, ilgili kurumlar tarafından gerekli önlemlerin alınmasını kolaylaştırarak suçun batı toplumlarındaki boyutlara ulaşmasını büyük ölçüde engelleyebilecektir (İçli, 1993:2).

Çağımızın önemli sorunlarından birisi olan suç olgusu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin toplumsal sorunlarından olduğu gibi aynı zamanda gelişmemiş ve dünyamızda süper güç dediğimiz ülkelerinde toplumsal sorunlarından. Suçun toplumda meydana getirdiği sosyal problemlerden dolayı çözümünü için bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

Bu çalışmamızın amaçlarından biri de suçu sosyolojik olarak açıklayan kuramları incelemek, bu kuramların araştırmamızın konusunu teşkil eden hırsızlık suçları ile ilgili çözümlenmelerini ortaya koymaktır. Ayrıca çalışmada şehrimizin sosyal problemlerinden olan işsizlik, eğitim, göç, kentleşme, modernleşme, yoksulluk gibi olguların hırsızlık suçunu işleyen bireylere bu suç türünü işlemedeki etkisini araştırmaktır.

İçli'nin suçun nedenlerini, doğasını ve yayılmasını çözümlen kuramlar içerisinde en kapsamlı ve sistematik bakış açısını sunan teorilerin, sosyolojik nitelikli teoriler olduğu yönündeki saptaması, suçluluğun sosyoloji disiplini açısından araştırılmasının önemini belirten türden savlardır (İçli, 2003:513).

Suç ve suçluluğu açıklama çabası olarak formüle edilen sosyolojik kuramların sayısı bir hayli fazladır. Suç kuramlarının bu denli fazla olması, suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profillerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile; gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp v.b), gerek suçlulukla ilintili çok sayıda değişkenlerin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akraba grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formal ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma v.b) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu v.b) farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır. Ancak, geliştirilen sosyolojik suç kuramlarının hiç biri tek başına, suçluluğun mükemmel formülasyonları olarak görülemez (Kızmaz, 2005:150).

Suç sosyolojik olarak açıklayan teorileri, sosyal yapı teorileri (yapısal-fonksiyonalist teoriler, gerilim teorisi, sosyal ekoloji ve düzensizlik teorileri, kültürel sapma ve alt-kültür teorileri), sosyal süreç teorileri (Etiketleme Teorisi, Sosyal Öğrenme Teorileri, Sosyal Kontrol Teorileri), çatışma teorileri şeklinde sınıflandırabiliriz (İçli, 1998:67).

Fonksiyonalist kuramcılara göre her toplumsal yapı, var olan normlar ve değer yargılarından dolayı birbirleriyle fonksiyonel bağlantı içindedir. Bundan dolayı toplumsal yapı içerisinde bulunan her yapı bir ihtiyacı

karşılama ve diğer unsurlarla bütünleşme içinde olmalıdır. Bu şekilde toplumsal yapıda bir düzen ve bütünleşme meydana gelir. Değer yargılarına ve normlara ters düşen davranışlar sosyal kontrol sistemi ile baskı altına alınarak etkisiz hale getirilmeye çalışılır (Kızıılçelik, 1992:66).

Durkheim, suçun toplum için fonksiyonel bir niteliği olduğunu dile getirmektedir. Ona göre ilkin suç, bir toplumsal değişme faktörüdür. Toplumların değişmemesi, herkesin aynı biçimde davranış sergilemesi ve tüm sosyal ilkeler üzerinde bir uzlaşımın olması demektir. Bu durumda, suçun meydana gelmesi için, hiçbir neden olmazdı. İkincisi, hukuk kuralların ihlal eden bireylerin varlığı, bazı toplumsal rahatsızlığa dikkatin çekilmesine aynı şekilde bu durum suçluların etiketlenmesine neden olmaktadır. Ayrıca bazılarının suçlu olarak etiketlenmesi, toplumsal dayanışma açısından toplumsal bir çimento görevi görmektedir. Çünkü bu etiketleme suçlu kötü insanlara karşı iyi insanların dayanışmasını sağlamak üzere güçlü birlikteliklerin oluşturulmasına hizmet etmektedir (Kızmaz, 2002:47).

Metron gerilim teorisinde, Durkheim'in anomi teorisinden hareket etmekle birlikte, sosyal yapının zengin ve mal sahibi olma arzuları gibi, bazı istek ve tutkuları tahrik ettiğini ve aynı zamanda bunları elde edebilmek için kullanılacak araçlar da yine sosyal yapının sınırlandırdığını belirtmektedir. Kültür değerleri sistemi, özellikle bazı amaçları yüceltirse ve aynı zamanda sosyal yapı, bu amaçlara giden yasal yolları toplumun büyük bir bölümü için sınırlıyorsa veya kapatıyorsa, sapıcı davranış geniş ölçüde görülür (Sokullu-Akıncı, 2002:178).

Sosyal ekoloji teorisi, insan ve çevre arasındaki ilişki olarak da ifade edilebilir. Bu teorinin temelleri İngiltere'de 1840'li yıllarda yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Ekoloji kuramları belli fenomenlerin dağılımını ve çevreleriyle ilişkilerini inceler. Ekoloji ile uğraşanlar suç, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışırlar. Bu konuda araştırmalarda bulunan kentlerde suç bölgeleri olarak adlandırılan, yüksek oranda suç işlenen bölgeler oluşmaktadır (İçli, 1998:84).

Sosyal organizasyonsuzluk teorisi; heterojen yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme gibi değişkenlerin, doğrudan veya dolaylı olarak suçluluk üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Shaw ve McKay; fakirlik, kültürel heterojenlik ve fiziksel hareketlilik gibi şehir yaşamını karakterize eden bu faktörlerin sosyal çözülmeye yol açtığını ileri sürmektedirler. Çünkü onlara göre bu faktörler, bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını zayıflatarak, onları suç işlemeye yöneltmektedir. Shaw suçun tam olarak anlaşılması

için kişinin bulunduğu sosyal çevrenin incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Genel suçluluk ve çocuk suçluluğu incelenirken olayı daima içinde yerleştiği sosyal çevre ile bir fonksiyon halinde görmektedir (Dönmezer, 1994:18).

Suçun nedenlerini alt-kültüre bağlayan teoriler belirli alt-kültüre mensup olmanın, kişiyi belirli amaçlara yönelteceğini ve bunlarında da kanunlara aykırı olabileceğini, suç niteliği taşıyabileceğini ileri sürmektedirler (Sokullu-Akıncı, 2002:187).

Bir alt kültür teorisi olan ayırıcı fırsatlar teorisi Cloward ve Ohlin tarafından ortaya atılmış, Cohen ve Merton'un teorilerinin bir araya getirilmesi veya birleştirilmesinden oluşmuştur. Merton suçluluğu, bireylerin toplumsal olarak kabul edilen hedeflere ulaşma gayretlerinin toplumda eşit olarak dağıtılmamasının sonucu olarak görürken, Cohen de büyük ölçüde, statü yükseltme arayışının bir sonucu olarak görmektedir. Cloward ve Ohlin ise, çete üyelerinin her iki biçimi de denediklerini ileri sürmektedirler. Bir manada, ayırıcı fırsatlar hem meşru hem de gayri meşru bir özellik taşıyabilmektedir (İçli, 2003:533).

Kültür çatışması teorisinde Miller, diğer alt kültür kuramcılarının iddia ettiğinin aksine, çocuk suçluluğunun orta sınıfa özgü olan değer sistemine bir tepki olarak ortaya çıkmadığını savunmaktadır. Ona göre, alt sınıfın değerler sisteminde bizzat suçluluğa ilişkin kültürel unsurlar vardır. Bir anlamda Miller suçluluğu, düşük sınıf kültüründe kaynaklanan değer ve normların bir sonucu olarak görmektedir (Kızmaz, 2002:58).

Sosyal süreç teorilerinden, yaftalama veya damgalama kuramı, Tannenbaum tarafında ortaya atılmış ve Becker tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre ilk defa suç işleyen bir kişi bu suçu işlemesinden dolayı tüm kişiliği ve sosyal yaşamı bakımından olumsuz olarak değerlendirilmekte, yani damgalamakta ve buna tepki olarak da birey tekrar suç işlemektedir. Diğer bir ifade ile ilk mahkûmiyet suçluyu lekelemekte ve bu onun sosyal statüsüne, mesleğine, ailesine ve esaslı olarak da topluma etki etmektedir (Demirbaş, 2001:136).

Sosyal öğrenme teorisi, modern toplumlardaki şiddet davranışlarının menşeyini aile yapıları, çevresel deneyimler ve kitle iletişim unsurlarını kabul etmektedir. Sosyal öğrenme teoriler, suçun, bu davranış türü ile ilgili normların ve davranışların öğrenilmesinin bir ürünü olduğu kabul eder. Sosyal öğrenme kuramlarının dayanağı, Tarde'in "taklit" teorisine dayanır. Tarde, suçluların normal kişiler olduklarını ve suçu öğrendiklerini iddia etmiştir. Ona göre, kişiler bir elbise modelini kopya eder gibi, davranış şekillerini taklit ederler. Tarde'a göre, bireyler diğerlerini, onlarla temaslarının yoğunluğu ve sıklığı oranında, alt

sınıftakiler üst sınıftakileri taklit ederler. İki davranış çatıştığında biri diğerinin yerini alabilir (İçli, 1998:99).

Sosyal kontrol kuramları, sosyal bağlantı kuramları olarak da adlandırılırlar. Bu teorilerle ilgili ilk çalışma Nye' nin araştırmasıdır. Nye çocuk suçluluğunun öğrenme sürecine ilaveten kontrol noksanlığından da kaynaklanabileceğini ileri savunmaktadır. Bir diğer sosyal kontrol kuramcısı olan Hirschi'ye göre bireyin topluma bağlantısı sosyal kontrol kuramının esasını oluşturduğunu, bireyin toplumla olan bağının zayıfladığı miktarda suçluluk ihtimali artar (İçli, 1998:111).

Sosyal çatışma veya Marksist kuramlar suçu kapitalist ekonomik koşulların bir ürünü sayan determinist bir hipotezden hareket etmiştir. Suçu, sosyal adaletsizliklere karşı bir reaksiyon olarak görmektedirler. Sosyalist toplum şeklinde suçluluk ortadan kalkacaktır (Dönmezer, 1994:73).

1. Türkiye'de ve Elazığ İlinde Hırsızlık

Hırsızlık suçları polis bölgesinde işlenen suçlar arasında ilk sıralarda gelmektedir. Toplumsal bir problem olan ve en çok işlenen suç türlerinden olan hırsızlık suçunun asgari düzeye indirebilmesi için bu suçu işleyen faillere, bu suçu işlettiren değişkenlerin neler olduğu, hangi değişkenlerin hırsızlık suçunu işleme riskini artırdığını, hangi değişkenlerin etkisiz olduğunun ortaya konması, bu sosyal problemin çözümünde etkili olacaktır.

Türkiye'de 2006 yılında, 785.500 asayişe müessir suç işlenmiştir. Suç türleri incelendiğinde, %59,0'u mal varlığına, %41,0'ı şahsa karşı işlenen suçlardan olduğu anlaşılmaktadır. Mal varlığına karşı işlenen suçlar kendi içerisinde incelendiğinde, %75,9'luk oranla hırsızlık, malvarlığına karşı işlenen suçların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Hırsızlık suç türlerine bakıldığında, %24, 4'nü evden hırsızlık, %19,6'sını otodan hırsızlık, %15, 9'unu işyeri hırsızlıkları olayları oluşturmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2008).

Hırsızlık suç türleri olarak sayacağımız ev, iş yeri, resmi kurum ve kuruluş, bankadan, oto/otodan, yankesicilik, dolandırıcılık, hayvan hırsızlıkları, asayişe müessir genel suçların %47,5'ini oluşturmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2008).

Elazığ emniyet müdürlüğü suç istatistikleri incelendiğinde, 2006 yılında Elazığ ili polis sorumluluk bölgesinde toplam 5136 asayişe müessir olay kayıtlara geçmiştir ve bu olayların 1518 tanesini hırsızlık suçları oluşturmaktadır. Oransal olarak hesaplandığında hırsızlık suçları,

genel suçların yaklaşık %29'unu oluşturmaktadır. 2007 yılı içerisinde ise Elazığ ili polis bölgesinde toplam 5904 olay meydana gelmiş, bu olaylardan 1292'si yukarıda saydığımız hırsızlık türlerindedir. Bu da meydana gelen hırsızlık olaylarının %21,8'ini oluşturmaktadır.

Bu verilerden de anlaşılacağı üzere hırsızlık suçları meydana gelen tüm suçların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu rakamlara istatistiklere yansımayan değerlerindeki göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Vatandaşlarımızın pek çoğu hırsızlık olayının mağduru olduğu halde değişik nedenlerle müracaat etmemektedir. Bundan ötürü hırsızlık suçları incelenmesi gereken özellikli bir suç türüdür.

Hırsızlık suçları kolluk kuvvetlerince aydınlatılması zor olan suç türlerindedir. Hırsızlık olaylarındaki mağdur ve fail arasındaki illiyet bağının olmayışı, tanık bulmadaki güçlük, hırsızlık suçunu işleyen failerin olay yerlerinde delil bırakmamaları, bu tür olayların çözümünü zorlaştırmaktadır.

Hırsızlık suçlarının faillerinin bulunup, çözümlenme oranları Türkiye ile dünya ülkeleri arasında paralellik göstermekte ve oldukça düşük oranda olmaktadır. ABD'de evden hırsızlık olaylarının aydınlatılma oranı %13 seviyesindedir. İngiltere ve Galler'de Ekim 2001 ve Eylül 2002 tarihleri arasındaki 12 aylık zaman diliminde meydana gelen 5,8 milyon suçun %16'sını evden ve işyerinden hırsızlık olayları oluşturmaktadır. Londra'da günde 314 ev hırsızlık olayı meydana gelmekte ve polis bu olayların sadece %12'sini aydınlatabilmektedir (Can, 2005:1).

Türkiye'de de hırsızlık olaylarının aydınlatılma oranlarına bakıldığında; 2005 yılında meydana gelen 141.993 hırsızlık olayından %17'si, 2006 yılında meydana gelen 216.495 olaydan %12'si aydınlatılabiliştir (Asayiş Daire Başkanlığı 2006 Raporu, 2007: 61).

Suçun özellikle de hırsızlık suçlarının toplumda yarattığı bir de ekonomik zarar boyutu vardır. "Mal canın yongasıdır" atasözünden de anlaşılacağı gibi bir insanın malı çalınsa, canına zarar gelmiş gibi hisseder. İnsanların senelerce emekleri ile biriktirdikleri varlıklarının bir günde hırsız tarafından çalınması kişiler üzerinde çok büyük olumsuz etkiler yapabilmektedir. Ayrıca bu tür olayların yaygınlaşması toplumda huzursuzluğa hatta infiale bile yol açabilmektedir. İnsanlar hırsızlık olaylarının yoğun şekilde yaşandığı bölgelere gitmemekte, bu bölge de işyeri bulunan esnaf ekonomik olarak zor durumda kalmakta hatta işyerini bile kapatmak zorunda kalmaktadır. Suçları önleyebilmek amacıyla yüksek maliyetli güvenlik kamera sistemleri kurulmaktadır. Bu saydıklarımız suçun topluma verdiği maddi zararın bir boyutunu ortaya koymaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1967 yılında kanun uygulaması ve ceza adaletinin tevzii hakkında oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan çalışmada suçların toplumda yarattığı maddi zarar; adam öldürme için 750.000.000 USD, sahtekârlık için 64.000.000 USD, uyuşturucu madde için 350.000.000 USD, yağma için 450.000.000 USD, dolandırıcılık ve hırsızlık olayları için ise 1.300.000.000 USD olarak tahmin edildiği rapor edilmiştir (Dönmezer, 1994:24).

Türkiye'de de suçluların kişilere ve kurumlara verdikleri zarar benzerlikler göstermektedir. Bu maliyete ayrıca suçlu kişilerin yakalanmaları, yakalandıkları takdirde yargılanma giderleri, yargılandıktan sonra da cezalandırılmaları sürecindeki giderleri de dâhil edilmelidir.

2. Araştırmanın Alanı ve Örnekleme

Bu çalışmada Elazığ ili şehir merkezi polis sorumluluk bölgesinde Elazığ Emniyet Müdürlüğü görevlilerince hırsızlık suçu kapsamına giren bir suçtan ötürü yakalanıp hakkında adli işlem yapılan şüphelilerin, sosyo-demografik özelliklerinin bu suç türünü işlemelerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada kullanılacak anketin uygulaması ile ilgili gerekli izin alınmıştır. Anket formunun uygulanabilmesi için Elazığ Emniyet Müdürlüğü bünyesinde adli işlem yapan birimlere yapılacak çalışma ile ilgili bilgi verilmiştir. Hırsızlık suçları ile ilgili yakalanan şahıs olması durumunda, bu birimlerden haber alınmak suretiyle 01.09.2007–01.03.2008 tarihleri arasından, hakkında hırsızlık suçundan işlem yapılan 72 deneğe anket uygulanmıştır.

Bu çalışmada bilgi toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Bunun yanı sıra örneklem grubumuzu oluşturan hırsızlık olayı şüphelileriyle anket formunu uygulamadan önce, uygulama sırasında ve de sonrasında görüşme yapılmıştır.

Uygulanan anket formu açık ve kapalı uçlu toplam 66 sorudan oluşmaktadır. Anket formunu doldurmayı kabul eden ancak okuma yazması olmayan deneklere sorular ve cevap şıkları okunmak suretiyle, yanıtları tespit edilerek anket formu tanzim edilmiştir. Anketin doldurulması ortalama 20 dakika sürmüştür.

3. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırmamızda elde edilen verilerden, hırsızlık suçu şüphelilerinin bu suç türünü en çok 16–23 yaşları arasında işledikleri saptanmıştır. Bu suç türü ve genel suç türleri ile ilgili yapılan çalışmalarda 16–23 yaş grubunun en çok suç işlenen ve tekrarlanan yaş grubu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızdaki bulgulardan, daha önce hırsızlık suçu işlememiş kişilerin 16–23 yaş grubunu geçtikten sonra suç işleme olasılığı düşmektedir. Ama kişi ilk hırsızlık suçunu 16–23 yaş grubundan önce başlaması durumunda, bu suç türünü ilerleyen yaşlarda tekrarlama olasılığını arttırmaktadır. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda araştırmamızda elde edilen sonuçlara benzerlik göstermektedir.

2002 yılında Emniyet Genel Müdürlüğünce hırsızlık suçu şüphelileri ile ilgili yapılan çalışmada, hırsızlık suçlarından gözaltına alınanların yaş dağılımına bakıldığında, %29, 4'lük oranla ilk sırayı 18–25 yaş grubundakiler oluşturmaktadır. %27, 5'inin 15–18 yaş grubunda, %19, 4'ünün 25–35 yaş grubunda, %11, 5'i 15 ten küçük, %8, 6'sının 35–45 yaş grubunda, %3,2'sinin 45–60 yaş olduğu görülmektedir. (EGM, 2002:97).

2002 yılında Kızmaz tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Doğu Anadolu Bölgesindeki suç işleyenlerin en çok yoğunlaştığı yaş kategorisi, 22–29 yaş grubudur (Kızmaz, 2002:124).

Yapılan araştırmalara göre genç suçluğu giderek artış göstermekte ve ülkeden ülkeye farklılık gösterse de hırsızlık, adam öldürme, yaralama, saldırganlık gibi suç türleri gençler tarafından işlenen suçların başında gelmektedir (Yörükoğlu, 2002:399).

Suç türleri, suç oranları ile yaş değişkeni arasında ilişki olduğu genel kabul gören bir yaklaşımdır. Sosyal kontrol kuramcılarında, Hirschi ve Gottfredson, tüm suçların önemli bir oranının genç insanlar tarafından işlendiğini dile getirmektedirler (Kızmaz, 2002:123).

Hırsızlık suçlarına cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında anket uygulanan 72 denekten yalnızca 5 tanesi kadındır. Bu kadınların genel suç türlerinde olduğu gibi hırsızlık suçlarını da daha az işledikleri görülmektedir.

İçli tarafından yapılan çalışmada, tüm suç türlerinde erkek suç oranları kadın suç oranlarından belirgin şekilde yüksektir (İçli, 1993:146).

Suç olgusunun incelenmesinde, cinsiyet kavramı önemlilik arz etmektedir. Diğer bir anlatımla da, cinsiyetin demografik özellikleri, kriminolojik araştırmalarda merkezi bir yer işgal etmektedir. Cinsiyet eksenli suç analizi ile ilgili genel kabul gören bir yaklaşım, erkeklerin

hem suç işleme- özellikle de şiddet suçları için- ve hem de suç mağduru olma bakımından oransız olarak en yüksek suç oranına sahip olduğu tezidir (Kızmaz, 2002:110).

Örneklem grubumuzu oluşturan şüphelilerin medeni durumları; %79, 2'si bekâr, %16, 7'si evli, %4, 2'si ise dul şeklinde tespit edilmiştir. Genel suç türlerini işleyenler ile hırsızlık suçu işleyenlerin medeni durumları karşılaştırıldığında, genel suç türlerinin medeni durumlarının aksine hırsızlık suçu işleyenlerin bekârlık oranı yüksektir. Bunun nedeni, hırsızlık suçunun genç yaşta işlenmesi ve bu suç türünü işleyenlerin toplum tarafından etiketlenmesinden ötürü evlenememeleri sebep olarak söylenebilir.

Hırsızlık suçu şüphelilerinin doğum yerine bakıldığında; %66,7'si Elazığ, %11,1'i Diyarbakır, %6,9'u Bingöl, %4,2'si Tunceli, %5,6'sı Malatya ve %5,6'sı diğer iller şeklinde olmuştur. Hırsızlık suçu ile ilgili işlem görenlerin çoğunluğunu doğum yerinin Elazığ ili olduğu, kalanların ise Elazığ iline komşu iller olduğu görülmektedir. Doğum yeri Elazığ olmayan deneklerin ilimize göç edenler ile ilimize yakın olmasından dolayı hırsızlık yapmak için gelip yakalananları oluşturmaktadır.

İçli tarafından yapılan çalışmada, araştırmaya katılan 2934 hükümlünün %72, 1'i yaşadıkları yerin yerlisi olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçta, araştırmamıza uygunluk göstermektedir (İçli, 1993: 52).

Suç ve mekân ilişkisini sosyolojik olarak inceleyen kuramlardan Chicago Okulu araştırmaları, suçun meydana gelişini çevre faktörleri ile açıklamaya çalışmışlardır. Chicago Okulu kuramcılarında Shaw ve McKay düşük gelir düzeyi, etnik farklılıklar, göç gibi faktörlerin toplumun sosyal organizasyonunu yıktığını, bunun da suça neden olduğunu ileri sürmüşlerdir (Kızmaz, 2002:132).

Hırsızlık suçu şüphelilerinin meslekleri incelendiğinde; %51,4'ünün mesleğinin olmadığı ve çalışmadığı, %36,1'inin işçi olarak değişik iş kollarında niteliksiz işlerde işçi olarak çalıştıkları, %9,7'sinin serbest meslek sahibi olduğu, %2,8'inin esnaf olduğu tespit edilmiştir. Deneklerimizin bir mesleğe sahip olamamalarında daha önce bu tür suç işleyip uzun süre cezaevinde bulunması, toplum tarafından damgalanmaları, bu suç türünü sürekli işleyip hırsızlığı kolay para kazanma yolu olarak görmeleri ve belirli bir işte çalışmak istememelerinden kaynaklanmaktadır. Bireyin bir mesleğinin olmaması, gelir elde edebilecek bir iş bulmasını zorlaştıracak, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar parası olmayan bireyin, bu suç türünü işleme olasılığı artacaktır.

Suç olgusunu açıklayan sosyolojik kuramlardan Gerilim Teorisini geliştiren Merton, ekonomik olarak dezavantajlı konumda veya alt sınıftan olan bireyler varlıklı veya üst sınıftan kişilerle aynı imkânlarla sahip değildirler. Bu tür bireylerin sınıf atlamak için gayri meşru yollara başvurabileceğini savunmuştur (Kızmaz, 2006:15).

Araştırmamızda ele alınan değişkenlerden biri hırsızlık suçu şüphelilerinin kendilerinin, anne ve babalarının öğrenim durumlarıdır. Deneklerimizin öğrenim durumuna bakıldığında; %27,8'i ilköğretim sırasında öğrenimlerini terk, %25'i ilköğretim mezunu, %12,5'i okuryazar olmayanlar, %11,1'i Lise öğrenimini terk, %8,3'ü ise Lise mezunu, %15,3'ü ise hala eğitime devam edenler şeklinde olduğu görülmektedir. Elde edilen verilerden anlaşılacağı üzere deneklerimizin öğrenim düzeylerinin düşük olduğu, baba ve annelerinin de öğrenim durumlarında benzer özellik gösterdiği tespit edilmiştir. Deneklerimiz okul başarı durumlarını orta şekilde belirtmişler, 28 denek değişik sebeplerle okulu terk etmiş, 12 denek okulda disiplin cezası almıştır. Deneklerimizde okul devamsızlığı yaygın olarak görülmüştür. Deneklerimizin ebeveynlerinin, çocuklarının öğrenim başarı durumları ve devamsızlıklarına ilgisiz kaldıkları elde edilen verilerden anlaşılmaktadır.

Öğrenim ile suçluluk arasında ilişki olduğu görüşü uzun zamandır ileri sürülmektedir. Yaşı küçük suçluların okulda başarısız, okuldan kaçanlardan olması bu görüşü doğrular niteliktedir (Dönmezer, 1994:225).

2002 yılında Emniyet Genel Müdürlüğünce yapılan çalışmada, hırsızlık suçlarından gözüaltına alınanların öğrenim durumları incelendiğinde %52,7 ilkokul, %14,1 ortaokul, %13,1 okuma yazmasının olmadığı, %8,0 Lise, %1,0 Yüksek Okul şeklinde dağılım göstermektedir (E.G.M, 2002:96).

Sosyal Kontrol kuramcılardan Hirschi suçun bireyin geleneksel kurumlardan olan okul, aile, din gibi kurumlara olan bağının zayıflamasıyla oluştuğunu savunmuştur. Geleneksel kurumlardan okul ile bireyin bağının zayıflaması, okuldan kaçma, okulu terk, okul devamsızlığı, okul başarısızlığı, disiplin sorunları vb. şekilde ortaya çıkmaktadır.

Deneklerimizin ailevi özelliklerine bakıldığında; %55,6'sının anne-babalarının birlikte ve sağ olduğu, %44,4'ü ise değişik nedenler ile ayrı olduğu belirlenmiştir. Kardeş sayıları incelendiğinde %26,4'ünün 3, %23,6'sının 4, %23,6'sının 6 ve daha fazla, %13,9'unun 5, %9,7'sinin 2, %2,8'inin 1 kardeşe sahip olduğu görülmüştür.

Hırsızlık suçu işleyenlerde, anne-baba yoksunluğunun, aile parçalanması ve ailelerindeki birey sayısının artması ile suça yönelme arasında bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye’de konu ile ilgili yapılan çalışmalar verilerimize uygunluk göstermektedir. Dönmezer tarafından 124 çocuk suçlu üzerinde yapılan çalışmada çocukların %57’sinin parçalanmış aile mensubu olduğu tespit edilmiştir (Dönmezer, 1994:246).

Kızmaz tarafından Elazığ Kapalı Cezaevinde 40 denek üzerinde yapılan araştırmada, deneklerin %37,5’i parçalanmış aile mensuplarıdır (Kızmaz, 2006:116).

Deneklerimizin aileleri ile olan ilişkileri incelendiğinde; %68, 1’i iyi olduğunu şeklinde cevap vermiş, ayrıca %83, 3’ünün anne ve babalarının birbirleri ile olan ilişkilerini iyi olduğu şeklinde tanımlamalarına rağmen deneklerimizin 26’sının aile içi şiddete maruz kaldığı, 53’ünün de değişik nedenlerle evden kaçtığı tespit edilmiştir.

Deneklerimizin ailelerinde suç kaydına sahip bireylerin bulunması açısından bakıldığında; kardeşlerinin %30,6’sının suç kayıtları olduğu görülmüş, anne ve babalarının ise kayda değer sayıda suç kayıtlarına rastlanılmamıştır. Kardeş suç kayıt neveleri incelendiğinde % 59’unun hırsızlık suçundan kayıtları olduğu bildirilmiştir. Bu aile içindeki kardeşlerin birinin hırsızlık suçu işlemiş olması diğer kardeşlerin de hırsızlık suçu işleme olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu sosyolojik suç kuramlarından öğrenme ve taklit etme kuramlarını desteklemektedir. Sonuç olarak hırsızlık suçu işleyen bireylerin bu suç türünü işlemede ailesel faktörlerin de etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Hırsızlık suçu şüphelilerinin arkadaşlarının suç kayıtları incelendiğinde, %77,8’lik kısmının suç kayıtlarının olduğu belirlenmiş, ve suç kayıt türlerine bakıldığında, %85,7’sinin hırsızlık, %7,1’sinin cinayet, %3,6’sının yaralama, %1,8’inin uyuşturucu suçları olduğu görülmüştür.

Sosyal öğrenme kuramı aileye ilişkin sorunlar (aile parçalanması, ebeveynlerin suçluluk durumları, otorite yapıları, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenme durumları v.b), şiddet görüntülerinin kitle iletişim araçlarındaki yaygınlık düzeyi, anti-sosyal veya suçlu akran grubunun varlığı gibi faktörleri bireylerin kriminalleşme süreçlerinde etkili unsurlar olarak ele aldığı görülmektedir (Kızmaz, 2002:162).

Suç davranışının öğrenildiği görüşünü savunan kuramların, aile üyeleri ve bireyin ilişki kurduğu bireyler arasında suçluların olmasını

bireylerin suçluk süreçleri için son derece önemli olduğunu savunmuşlardır.

Sosyal düzensizlik kuramının önde gelen kuramcılarından Sampson ve Groves ailenin parçalanması/ yıkılması, fonksiyonlarını giderek kaybetmesini sosyal disorganizasyonluğun göstergesi olarak görmüşlerdir (Kızmaz, 2006:13).

Hırsızlık suçu şüphelilerinin; %64,9'u kendisinin veya ailesinin ekonomik gerekçeleri nedeniyle, %10,5'i terör, %3,5'i kan davası, %7 si baraj yapımı, %3,5'i eğitim nedenleri ile göç ettiklerini, %10,5'lik kısmı evlendiği için, ailevi sebeplerle göç ettiklerini bildirmişlerdir. 15 deneğin göç etmediği anket sonuçlarından anlaşılmıştır.

Araştırmamızda elde ettiğimiz verilerden; Elazığ ilinde hırsızlık suçu işleyenlerin yoğunlukla ikamet ettikleri, varoş tabir ettiğimiz çöküntü mahalleleri bulunmamaktadır.

Göç olgusunun hem şiddet ve hem de servet suçları üzerinde pozitif bir etki gerçekleştirdiği yönünde bulgular ortaya koymuştur. Çünkü sosyal hareketlilik unsuru geleneksel/uzlaşımsal norm ve değerleri dolaylı bir biçimde çözerek suçlu davranışa neden olmaktadır (Kızmaz, 2002:108).

Hırsızlık suçu şüphelilerinden %34,7 gibi küçümsenmeyecek oranı davranış bozukluğu tedavisi gördüğünü söylemiştir.

Kızmaz tarafından Elazığ Kapalı Cezaevinde 40 denek üzerinde yapılan çalışmada, deneklerin yapılan dosya araştırmalarında, anti sosyal kişilik bozukluğuna sahip olduklarına dair raporlarının olduğu ve suç dosyalarının oldukça kabarık olduğu tespit edilmiştir (Kızmaz, 2006:183).

Deneklerimizin %66, 7'si uyuşturucu madde, %58,3'ü alkol ve %91, 7'si sigara kullanma alışkanlığı olduğunu bildirmiştir.

Televizyon izleme alışkanlıklarına bakıldığında; %40, 3'ü film, %25'i dizi, %11, 1'i spor, %5, 6'sı müzik, %4, 2'si belgesel, %1, 4'ü magazin türü programları izlediklerini, %12'lik kısım ise televizyon seyretmediğini beyan etmiştir.

Televizyon ve suç ilişkisi sosyal bilimciler incelenmeye başlanmış, televizyondaki şiddet görüntülerinin, şiddet davranışını tahrik ettiği sosyal bilimcilerce düşünülmektedir. Ayrıca uzun süre televizyon seyretmenin çocuklarda güvensizlik, kaygı ve şiddet dizilerinin çocuklarda ve gençlerde saldırganlığı artırdığı yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (Dönmezer, 1994:236).

Hırsızlık suçu şüphelilerinin kriminal özelliklerine bakıldığında, %72,2'si küçük yaşlarda aşırma tabir ettiğimiz ufak tefek hırsızlıklar yaptıklarını bildirmişlerdir. Hırsızlık suçu şüphelisi olarak işlem yapılan 72 denegin daha önceki gözaltına alındıkları suç türleri incelendiğinde, %70,8'inin hırsızlık suçundan gözaltına alındığı tespit edilmiştir. Bu oran hırsızlık suçunun tekrarlanan bir suç türü olma özelliğini göstermektedir.

Örneklem grubumuzu oluşturan toplam 72 denekten 42 tanesi daha önce cezaevinde bulunduğu şekilde anketimize cevap vermiştir. Cezaevinde buldukları suç türlerine bakıldığında, %51,4'lük kısmının hırsızlık suçları nedeniyle cezaevinde kaldığı tespit edilmiştir. Cezaevinde bulunan deneklerimize cezaevindeki iyileştirme çalışmaları sorulmuş, %71,4'lük kısmı herhangi bir iyileştirme işlemi görmediğini ve cezaevi ortamını ıslah edici bulmadığını beyan etmiştir. Şüphelilerin cezaevi sonrası yakın çevrelerinin (aile, akraba, komşu) tepkileri sorulduğunda; %66,7'si sahiplenildiğini, %23,8'i dışlandığını, %7,3'ü herhangi bir tepki görmediğini, %2,4'ü yeni suç işlemeye teşvik edildiğini belirtmişlerdir. Toplumsal tepkiler olarak ise hırsızlık suçundan ötürü kendilerine iyi gözle bakılmadığı, iş bulmada güçlük çektikleri veya hiç iş bulamadıkları, evlenmek istediklerinde hırsızlık suç kayıtlarından dolayı aile kuramadıklarını yapılan görüşmelerde dile getirmişlerdir.

Etiketleme veya damgalama teorisyenleri, bireylerin suçlu olarak damgalanmaları ile suçluk arasında ilişki kurmaya çalışmışlardır. Bireyin suçlu olarak damgalanmasının suçluluk sürecini pekiştirici rol oynadığını savunmuşlardır (Kızmaz, 2006:25).

Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından yapılan çalışmada 1000 yetişkin mükerir suçludan 561'inin para çalmaktan hüküm giydikleri saptanmıştır (Yavuzer, 1996:67).

Bowlby hırsızlığın romatizmal bir çocuk ve gençlik hastalığı gibi olduğunu, romatizma hastalığı gibi gelecekte de tekrarlayabileceğini savunmuştur (Yavuzer, 1996:69).

Deneklerimize hırsızlık suçunu işleme nedenleri sorulduğunda, %58,3'lük oranı hırsızlık suçunu ekonomik nedenlerle işlediklerini beyan etmelerine rağmen, deneklerin hırsızlıktan elden ettikleri edinimleri, %66,7'i eğlence , %13,9'u ihtiyaç, %11,1'i ailesinin geçimi, %8,3'ü uyuşturucu almak, için kullandığını belirtmeleri, hırsızlık suçunu işleme nedenleri ile tezat oluşturmaktadır.

Hırsızlık suçu şüphelilerine, yakalanmamış olduğu hırsızlık suçlarının varlığı sorulduğunda, %61,1'lik kısmı yakalanmadığı hırsızlık olayının varlığını kabul etmiştir. İşlenen ve yakalanılmayan hırsızlıklar bu suç

türünü işleyenlere hiç yakalanmayacakları hissi yaratmakta, bu da suç işlemelerine devam etmelerine sebep olabilmektedir.

Suçluların işledikleri tüm suçların ortaya çıkartılamayışına ve bundan dolayı ceza almamalarının, suç işlemeye devam etmelerine neden olduğu anlaşılmıştır (Kızmaz, 2006:251).

Araştırmamızda elde ettiğimiz neticelerden; hırsızlık suçu şüphelilerinin büyük çoğunluğunun genç yaşta, erkek ve bekâr oldukları, kendilerinin ve ailelerinin eğitim seviyelerinin düşük ve birçok şüphelinin parçalanmış aile mensubu olduğu belirlenmiştir. Deneklerimizin ekonomik durumlarına bakıldığında işsiz oldukları veya düşük geliri işlerde çalıştıkları ayrıca ailelerinin ekonomik durumlarının da düşük olduğu tespit edilmiştir. Hırsızlık suçu şüphelilerinin kardeşlerinde ve arkadaşlarında hırsızlık suçlarından kayıtları olanlara rastlanılmıştır. Deneklerimizin daha önceki kriminal kariyerlerine bakıldığında çoğunluğunun daha önce hırsızlık suçundan gözaltına alındığı tespit edilmiş bu da bize hırsızlık suçlarının tekerrür eden suçlardan olduğunu göstermiştir.

İlimizde işlenen hırsızlık suçlarının nitelikleri ile işleyenler ilişkilendirildiğinde, Elazığ ilinde ikamet eden deneklerimizin daha çok niteliksiz olarak tabir ettiğimiz açıktan, güvenliği tam olarak sağlamamış işyeri ve otolardan hırsızlık olaylarını gerçekleştirdikleri görülmüştür. Nitelikli hırsızlık olarak tarif edebileceğimiz ikametlerin kapı kilitlerinin kırılması suretiyle, iş yerlerinden çelik kasanın açılması suretiyle meydana hırsızlıkları ise il dışından gelen hırsızlığı kendisine meslek edinmiş, profesyonellerin işlediği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Suçun ve araştırmamızın asıl konusunu oluşturan hırsızlık suçlarını bir tek değişkene bağlayarak açıklamaya çalışmak, üreteceğimiz çözüm önerilerinin eksik kalmasına neden olacaktır. Bu nedenle hırsızlık suçunun oluşumunu, araştırmamızda ele aldığımız faktörlerle birlikte daha birçok değişkenin bir araya gelmesi ile meydana geldiğini söylemek daha doğru olacaktır.

Her suç türünün oluşumuna etki eden farklı sosyal değişkenlerin olduğu bir gerçektir. Adam öldürme suçunu işlemeye etki eden sosyal değişkenler ile hırsızlık suçlarının işlenmesindeki sosyal değişkenler arasında farklılıklar vardır. Bundan dolayı suç türlerinin ayrı ayrı incelenmesi sosyolojik çözümleri açısından önem arz etmektedir.

Araştırmamızın konusu olan hırsızlık suçlarını işleyen kişilerin bu suç türünü işlemelerine etki eden değişkenlere yönelik sunacağımız önerileri üç başlık altında toplayabiliriz.

İlk olarak hırsızlık suçunun işlenmesinden öncesine bakmak gerekir. Bu safha aile, okul gibi bireyin ilk sosyalleştiği, hayatına yön veren kurumların devrede olduğu bölümdür. Hırsızlık suçu şüphelilerinin aile yapılarına bakıldığında, düşük sosyal ve ekonomik yapıya sahip, öğrenim düzeyleri düşük, çocuklarının öğrenim durumları ile yaşam tarzlarına kayıtsız, parçalanmış aile tipinde ve göç etmiş olma gibi özellikler ortak olarak araştırmamıza katılan deneklerin çoğunda görülmüştür. Bu olumsuz özellikler bireyin suç işleme olasılığını artırmaktadır. Bundan dolayı bir zamanlar toplumumuzu ayakta tutan ve dünyaca da örnek gösterilen, ancak şu an değişik etkenlerle yozlaşmaya başlayan Türk toplum ve aile yapısının üzerinde durmak zorundayız. Türk toplumunun temel taşı olan çekirdek aile yapısının korunması ve güçlendirilmesine yönelik olarak çalışmalar ve projeler yürütülerek, aile yapımızı sağlamlaştırmalıyız. Aile yapısı sağlam bir ailede hırsızlık suçu işleyen bireylere rastlanılma olasılığı düşecektir.

Suç öncesi diğer önemli bir kurum da okuldur. Aile yapısından kaynaklanan sebeplerden ötürü sosyalleşme sorunları yaşayan bireylerin problemlerini çözecek kurum olan okul, aileden sonra diğer önemli bir yapıdır. Ancak eğitim sistemimizde yaşanan sorunlardan ötürü, eğitim sistemimiz bu problemleri çözmeden uzak görülmektedir. Okulun amacı eğitim ve öğretimdir. Şu anki sistemimizde bireye gerekli bilgiler yani öğrenim verilirken, bunların davranışa aktarılması, yani eğitime dönüşümü tam olarak sağlanamamaktadır. Okullarda sorunları olan ve disiplin problemi çeken öğrenciler üzerinde daha hassas durulmalıdır. Bu tür sorunlu çocuklar dışlandıka problemleri çözülmez hale gelmektedir. Bu tür bireyler ya okuldan atılmakta veya sorunlarına çözüm yolu üretilmeden mezun edilmektedirler. Aile ve okul kurumları ile sorunları çözülememiş olan bu tür bireylerin tüm suç türlerini olduğu gibi hırsızlık suçlarını da işleme olasılığı artmaktadır. Araştırmamızda hırsızlık şüphelileri ve ailelerine ait öğrenim seviyeleri incelendiğinde düşük olduğu görülmektedir. Garofalo'nun "Her açılan okul, bir cezaevi kapatır" sözündeki mantıktan hareketle okullarımızda verilen eğitim, öğretim ve eğiticilerin kalitesini artırıcı çalışmaların yapılması, geleceğin suçlu bireylerine aday olan bu tür sorunlu çocukların üzerinde önemle durulması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sosyal kontrol teorisi suç olgusunu, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele almaktadır. Bu teoriye göre bireylerin; aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya

unsurlara bağlılık düzeylerinin zayıflığı ölçüsünde de, bireylerin suç işleme olasılıkları artmaktadır. Aynı şekilde söz konusu geleneksel kurumlara olan bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçlulukta engelleyici bir işlevi görmektedir.

Buraya kadar sunulan öneriler suç işlenmesi öncesinde yapılabilecek önleyici çalışmalardır. Ancak bu safhayı geçmiş ve ilk hırsızlık suçunu işlemiş olan bireylere yapılacaklar ise farklılık arz etmektedir. İlk hırsızlık suçunu işleyen bireye ailesi, çevresi, polis ve adliye gibi aşamalarda gösterilecek davranış şekli, verilecek cezalar ve uygulanacak yaptırımlar bireyin bu aşamadan sonraki yaşamına yön verecektir. Sayılan unsurlar tarafından gösterilecek davranış şeklinin olumsuzluğu, verilecek cezalar ve uygulanacak yaptırımlarda görülecek çok katılık veya zayıflık, bireyin kontrol altına alınmayacak şekilde salıverilmesi, ilk hırsızlık suçunu işleyen bireyin polis, savcılık ve cezaevi sonrası aile ve çevresinin şahsa göstereceği ilgi, sahiplenme veya kayıtsızlık gösterip dışlama durumları bireyin bu suç türünü işleme olasılığında artırma ve azalma meydana getirecektir.

Türkiye’de şu an, hırsızlık suçunu işleyen bireyin ilk işlemlerinin yapıldığı yer olan poliste, bu tür suçlulara gösterilecek davranış şekli bu tür bireylerin suç işlemeye devam edip etmemelerinde etkili olmaktadır. Diğer bir aşama olan Cumhuriyet savcılığında özellikle yaşı küçük ve suçun mahiyetine bağlı olarak şahıslar savcılık tarafından salıverilmekte, birey suç işlemesinde etkili olan aynı çevreye geri dönmektedir. Serbest bırakılmayarak mahkemeler tarafından tutuklanan ve cezaevlerinin ıslah edicilikten uzak ortamına konmaları, bu tür şahısları cezaevlerinden profesyonelleşerek çıkmalarına neden olabilmektedir. Hırsızlık suçu işleyene ailesinin ve çevresinin damgalama, olumsuz tavır sergileme gibi tutumları, hırsızlık suçu gibi tekrar işleme olasılığı yüksek suç türleri için diğer bir düzelmesi gereken sorunlardandır.

Bireylerinin suçlu olarak damgalanmaları, onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu damgalama teorisyenlerinin üzerinde durdukları varsayımlardandır. Çünkü bu kurama göre, bireylerin sapkın veya suçlu olarak damgalanmaları, onların toplumdaki dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına yol açmaktadır. Bu dışlanma duygusu bu tür bireylerin suç işlemesi ve suçlu gruplarla ilişkiye girmelerinde etkili olmaktadır.

Bu sayılan sorunlardan ötürü ilk hırsızlık suçunu işleyen bireylerle ilgili olarak, sosyal hizmet yönü daha ağırlıklı olan çözümler üretilmesi gerekmektedir. İlk hırsızlık suçu işleyen bireylerle ilgili İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri ile koordinasyonunun mahkeme, savcılık ve polis tarafından sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde ilk hırsızlık

suçunu işleyen ve uzman kişilerden yaşadığı problemi ile ilgili destek almayan bireylerin bu suç türünü tekrar işleme olasılıkları yükselecektir. Araştırmamıza katılan deneklerden suç işledikten sonra profesyonel yardım alan herhangi bir deneğe rastlanmamıştır. Bu da profesyonel yardım eksikliğini göstermektedir.

Son aşamada, artık hırsızlık suçunu kendine kariyer haline getirmiş bireyler için sosyal içerikli çalışmaların yanı sıra buldukları topluma daha fazla zarar vermelerini engellemek için daha katı cezalar verilmesi, verilen cezaların tam uygulanması gerekmektedir. Bu suç türünü işleyen bireylere çıkartılan aklar, cezaların ertelenmesi, şartlı salıvermeler, cezaların zaman aşımına uğraması gibi etmenler, bu tür suçları işlemeyi alışkanlık haline getirmelerine sebep olmaktadır. Böylelikle tekrar bu tür suç işleme için fırsat yaratılmakta, cezaların caydırıcılık özelliği kalmamakta ve buna ek olarak da çevresinde bulunan diğer kişileri de etkilemelerine imkân verilmektedir.

Suç olgusunu açıklarken caydırıcılık ve ceza unsurlarına rasyonel teoriler odaklanmıştır. Bundan dolayı rasyonel teoriler suçun önlenmesine yönelik projeleri konu almaktadır. Çok etkili adalet sistemi, daha fazla cezaevi ve daha fazla polis rasyonel yaklaşımın temel prensibidir.

Amaç toplumda suç oranını en az seviyeye düşürmek yani, bataklığı kurutmak olmalıdır. Toplumdaki ahlaki değerlerin güçlendirilmesi, çekirdek aile yapısının korunması, eğitim ve öğretim kalitesinin yükseltilmesi, ekonomik problemlerin ortadan kaldırılması gibi önlemlerle hırsızlık suçları azaltılabilecektir. Ancak hırsızlık suç işleyebilecek bireylerin toplumumuzun içerisinde her zaman bizimle birlikte yaşayacağı ve insan oldukları unutulmamalıdır. Önemli olanın bireylerin bu suç türünü işlemesinde etkili olan yani suçun oluşumunu etkileyen faktörlerin ortadan kaldırılması ve çözüm yollarının bulunmasıdır. Yoksa hırsızlık suçunu işleyen bireylerle bir bir uğraşp, en ağır cezalarda verilse bile suç üreten faktörler var olduğu müddetçe, yeni suç işleyecek bireyler olacaktır.

Kaynakça

Asayiş Daire Başkanlığı 2006 Raporu, (2007), *2006 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

Can, Oğuz, (2005), *“Evlerden Yapılan Hırsızlık Olaylarında Hırsızlık Profili İle İlgili Bir Saha Araştırması: Yenimahalle İlçesinde Bir Uygulama”*, Kara Harp Okulu Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara.

- Demirbaş, Timur, (2001), *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dönmezer, Sulhi, (1994), *Kriminoloji*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, (2008), <http://www.egm.gov.tr/akkm/web/asayis.htm>, (erişim tarihi:17.04.2008).
- Kızılcıkelik, Sezgin, (1992), *Sosyoloji Teorileri-2*, Konya:Akın Matbaası.
- Kızmaz, Zahir, (2002), “*Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk*”, Fırat Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- Kızmaz, Zahir, (2006), *Cezaevi Müdavimleri İnatçı Suçlular*, Ankara: Orion Yayınevi.
- Kızmaz, Zahir, (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 29 (2):149-174,
- İçli, Tülin G., (1993), *Türkiye’de Suçlular (Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri)*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı:71.
- İçli, Tülin G., (2003), “Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet”, *Sosyolojiye Giriş*, (Ed. İhsan Sezal), Ankara: Martı Yayınları.
- İçli, Tülin G., (1998), *Kriminoloji*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Sokullu-Akıncı, Füsün, (1994), *Kriminoloji*, İstanbul: Beta Basım.
- Suç ve Suçlu Profili, (2002), Emniyet Genel Müdürlüğü APK Dairesi Başkanlığı, Ankara: EMG Basımevi.
- Yavuzer, Haluk, (1984), *Çocuk ve Ceza*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 3. Basım.
- Yörükoğlu, Atalay, (2002), *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Özgür Yayınları, 25. Basım.